

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Agurea eta Artetxe

DONOSTIA, 1960KO ABUZTUAREN 21A. Ernest Hemingway eta Jose Artetxe Maria Cristina hotelean bildu ziren. 1952ko irailean idazle estatubatarrak *The old man and the sea* nobela lehenengoaz argitaratu zuen eta, zortzi urte geroago, Artetxeren asmoa Hemingwayk nobelaren egile eskubi-deak doan ematea zen. Idazleak baiezkoa esan zuen eta 1963an, Itxaropena argitaletxeak *Agurea ta itxasoa* kaleratu zuen, Anjel Goenagak itzulita. Edizio horren hitzaurrean Artetxek berak Maria Cristina hoteleko bilera haren nondik norakoak jaso zituen.

“Esku artian daukazun itzulpen onekin ba det zer ikusi”, idatzi zuen Artetxek. “Patxi Itxaropenak etziran pakerik ematen udaberritik.

– Joan ari Hemingway'rengana eta eskatu akiok baimena bere nobela euskeraz argitaratzeko”.

Zezen zalea izanik, Hemingway Maria Cristina hotelean geratzen zen zezenketa egunetan. Horieta batean Artetxeri idazlea han izango zela abisua eman zioten eta “joan nintzan astiro hotelera. Bertako saloi zabal eta ederrak utsik zeuden. Udara

igande arratsalde artan inor etzan agertzen. Denak noski korridan ziran”. Lehenik “toreadore” bat sartu zela dio Artetxek, gero beste bat eta “alako batian Hemingway bizarduna agertu zan. Doña Maria'k [hoteleko zuzendariak] gerturatzeko kiñu egin ziran. Baño etzan errexia idazlearekin alkarizketa. Ez bai nintzan ni bakarik bere zai”.

“Ate ondoan jarri nintzan ausarki. Eta aterako zan une artantxe bertartu nintzaion. Baita ere itz gutxitan esan bear zana.

– Mendi inguru oetako izkuntzan agertu nai litzake zure *El viejo y el mar*. ¿Baimena ematen al-dezu?

– Nik ez daukat ezer euskaldunen kontra (Yo no tengo nada contra los vascos) –erantzun ziran ia berbertan begirazun adiskidetsu biguin batez biltzen nindularik.

Eta berialaxe:

– ¿Ondo egiña al-dago traduzioa?

– Bai, oso ondo gañera.

– Egizue ba nai dezutena. Nere abogaduari eskribitu akiozute.

– ¿Nora eskribitu bear da?

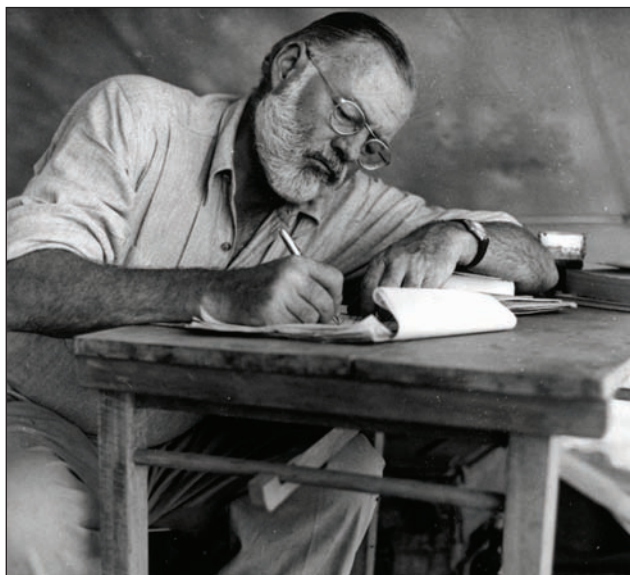
Eta eiskeñi nion pluma eta baita Buenos Airesko eguneroko bat, beste paperik esku artian ez nuan da. Baita berak azkar asko eskribitu ere paper ertziar: ALFRED RICE 640. 5th AVENUE.

– Eskerrik asko.

Alkarri eskua eman genion eta estutu. Eta an joan zan beste lagun batekin arrimaillpean atea irikita zai zeukan automobil distikorrera”.

Hemingway hurrengo udan hil zen, “nobela euskeratuta” argitara eman baino lehen.

Ernest Hemingway 1953an, nobela idatzi eta gutxira.

Arrastoak

Nankineko sarraskia eta zentsurarena

BIZIAREN ETA HERIOTZAREN HIRIA Lu Chuan txinatarraren filmak Urrezko Maskorra jaso zuen iazko Donostiako Nazioarteko Zinemaldian. Bere herrian, aldiz, sariak jaso beharrean, zentsura jasan behar izan du. Filma zinema aretoetatik kentzea erabaki du Txinako gobernuak, interbentzionismo kultural zorrotza agerian utziz.

Filmak 1937ko Nankineko sarraski ikaragarria du hizpide. Sarraskia japoniarrek txinatarraren aurka burutu zuten. Gaiak, horrenbestez, ez dirudi “dese-gokia” txinatar agintarientzat.

Baina zuzendariak ikuspuntu objektiboa erabili nahi izan zuen Nankinen gertatutakoa kontatzeko; txinatarraren eta japoniarren ikuspegiak jaso zituen. Hori izan da, nonbait, gobernuari gustatu ez zaiona.

Donostiako Zinemaldian saritutako eta Txinako Gobernuak zigortutako filmaren kartela.